

Piotr Kowolik

"Wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów", Władysław Puślecki, Opole 1994 : [recenzja]

Chowanna 1-2, 93-95

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1996	R. XXXVIII (XLIX)	T. 1—2 (6—7)	s. 93—95
------------	--	---------------	----------------------	-----------------	----------

Władysław Puślecki:
***Wspieranie elementarnych
zdolności twórczych uczniów.***
**Opole, Wydawnictwo Uniwersytetu
Opolskiego 1994, ss. 181,
nakład 300 egz.**

Twórcze działanie jest najlepszym i niekiedy jedynym sposobem zaspokajania coraz to nowych potrzeb człowieka. Dlatego od przedszkola i klas początkowych szkoły trzeba wdrażać wychowanków do podejmowania chętnie problemów, które wzbudzając twórczą lub badawczą postawę, pozwalają im osiągnąć coś nowego dla siebie.

Każda jednostka jest potencjalnie zdolna do rozwijania własnej osobowości. Jednak ta potencjalność sama przez się nie powoduje rozwoju. Wymaga pedagogicznej stymulacji, która daje najlepsze rezultaty wtedy, kiedy przybiera charakter wspierania uwzględniającego idee humanizmu oraz podmiotowości ucznia w procesie kształcenia. Okres wczesnoszkolny sprzyja rozwojowi elementarnych zdolności i w dużej mierze decyduje o postawie oraz działaniu twórczym w okresie późniejszym każdej jednostki.

Recenzowana praca składa się z pięciu rozdziałów, wstępu i zakończenia.

W rozdziale pierwszym — zatytułowanym *Teoretyczne podstawy aktywności twórczej* (s. 9—50) — omówiono aktywność twórczą i jej ukierunkowania. Autor przez aktywność rozumie „cechę przejawiającą się w częstym podejmowaniu inicjatywy i prowadzenie intensywnej działalności w danej dziedzinie”. Dalej charakteryzuje cztery główne aktywizatory (czynniki) po-

budzające aktywność: potrzeby, powinności, rozbieżności i możliwości. Program nauczania początkowego w materiale kształcenia zawiera treści, których realizacja sprzyja rozwijaniu wielorakiej aktywności twórczej uczniów. Uczniowskie odkrycia poznawcze dotyczą różnych kategorii wiedzy i cechują się jednostronnością, wielostronnością, oryginalnością, powierzchownością lub mechanicznością. Jak zaznacza W. Puślecki, nie ma powszechnej zgody co do mechanizmów aktywności twórczej (s. 24). Wyodrębniając w tym zakresie rozbieżne stanowiska takich autorów, jak: Ribot, Asmus, Rubinsztejn, Guilford, Osborn, Freud, Bruner, Galpierin i inni. Rozdział kończą niezwykle ciekawe rozważania na temat roli zadań realizacyjnych w rozwijaniu aktywności twórczej. Każde uczniowskie zadanie składa się; z informacji wstępnej, opisu sytuacyjnego, celu, polecenia, instrukcji wykonawczej, udogodnień i ograniczeń. Klasyfikacja uczniowskich zadań jest, według autora, bardzo szeroka. Obejmuje zadania: poznawcze, rozwijające rozumienie, utrwalające wiedzę, rozwijające umiejętności i nawyki, wyrabiające sprawność stosowania wiedzy w sytuacjach typowych oraz problemowych, rozwijające myślenie i działanie twórcze, a także rozwijające zdolność wartościowania. Na poparcie tych zadań podano wiele przykładów. Poszczególne rodzaje zdolności, które uczestniczą w procesie twórczym, odpowiadają określone sposoby wytwarzania nowych treści:

- zdolnościom percepcyjno-manipulacyjnym — sposób percepcyjno-manipulacyjny,
- psychomotorycznym — psychomotoryczny,
- wizualnym — wizualny,
- umysłowym — umysłowy.

Rozdział drugi — *Upodmiotowione spotkania dydaktyczne wspierające elementarne zdolności twórcze uczniów* (s. 51—79) — prezentuje zagadnienia o nachyleniu metodyczno-metodologicznym, w tym bogaty zestaw ćwiczeń związanych ze wspieraniem elementarnych zdolności twórczych uczniów klas I—III podczas upodmiotowionych spotkań dydaktycznych (język polski, matematyka, środowisko), ponadto projekt działań nauczyciela pragnącego rozwijać tego typu zdolności, a także informacje na temat organizacji badań pilotażowych ukierunkowanych na wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów. Wstępna weryfikacja skuteczności spotkań dydaktycznych nachylonych na wspieranie elementarnych zdolności twórczych uczniów przeprowadzona była w formie *quasi*-eksperymentu w klasach II i III w 55 szkołach podstawowych województw: jeleniogórskiego, kaliskiego, katowickiego, legnickiego, opolskiego, wałbrzyskiego, wrocławskiego i sieradzkiego.

Na treść rozdziału trzeciego — *Efekty wspierania elementarnych zdolności twórczych uczniów uzyskane w trakcie badań pilotażowych* (s. 81—125) — składa się sprawozdanie z przeprowadzonych badań, przede wszystkim

zaś rezultaty wspierania płynności i giętkości umysłowej z uwzględnieniem płynności słownej, skojarzeniowej; ekspresyjnej; ideacyjnej, antycypacyjnej oraz płynności i giętkości wizualnej ze szczególnym zwróceniem uwagi na heterogenną i autogenną płynność.

Rozdział czwarty — *Systemowe wspieranie elementarnych zdolności twórczych w toku upodmiotowionych spotkań dydaktycznych* (s. 127—142) — zawiera podstawy metodologiczne: cele i organizację badań eksperymentalno-wdrożeniowych oraz realizowany program ćwiczeń wspierających elementarne zdolności twórcze uczniów, składający się z 55 zadań nachylonych na rozwijanie elementarnych zdolności percepcyjno-manipulacyjnych, psychomotorycznych, wizualnych i umysłowych.

W rozdziale piątym — zatytułowanym *Skuteczność wspierania elementarnych zdolności twórczych uczniów* (s. 143—174) — ukazano tę skuteczność w toku innowacyjnej formy organizacyjnej pracy uczniów i nauczyciela, tj. upodmiotowionych spotkań dydaktycznych. Przeprowadzone badania w pełni zweryfikowały przydatność i skuteczność tego rodzaju stymulacji pedagogicznej. Zaprezentowane rozwiązania praktyczno-pedagogiczne mogą być źródłem inspiracji dla twórczych nauczycieli klas I—III w trakcie ich dalszego doskonalenia.

Jeżeli współczesne nauczanie początkowe ma być pierwszym etapem w edukacji przyszłych twórców, to na kanwie realizowanego programu szkolnego powinno się możliwie często podejmować cele i zadania twórcze, integrując je z potrzebami dziecka i jego środowiska.

Całość opracowania zamykają streszczenia w języku angielskim, niemieckim i rosyjskim oraz wykaz 35 pozycji bibliograficznych.

Praca W. Puśleckiego jest adresowana do nauczycieli klas I—III, do studentów pedagogiki wczesnoszkolnej oraz do słuchaczy kolegiów nauczycielskich. Możliwe, że wykorzystają ją także nauczyciele — doradcy i konsultanci, a także pracownicy administracji oświatowej zainteresowani doskonaleniem edukacji wczesnoszkolnej. Książka ta stanowi jedną z wielu prób modernizacji procesu wielostronnej i twórczej aktywności uczniów w młodszym wieku szkolnym.

Recenzowana pozycja stanowi niewątpliwie pracę oryginalną i interesującą. Pod względem formalnym jest poprawnie skonstruowana. Myśli autora zostały przedstawione jasno. Na podkreślenie zasługuje wartość społeczno-pedagogiczna opracowania, które jest znaczące dla teorii i praktyki pedagogiki wczesnoszkolnej.